

Editorial: ... k metodologickému standardu v pedagogice

Cílem tohoto monotematického čísla *Pedagogické orientace* je prostřednictvím uveřejněných textů iniciovat diskusi, která by vedla k postupné metodologické kultivaci oboru pedagogika, k ujasňování vybraných metodologických otázek a výhledově (snad) k explicitnímu formulování metodologických pravidel jakožto doporučení k realizaci výzkumu a souvisejícímu publikování.

Problémem metodologického standardu se zabývají všechny obory, jejichž ambicí je vytváření a aplikace výzkumně podložených poznatků. Aby bylo možné výzkum považovat za transparentní a zdůvodněné, je třeba vypracovat kritéria jejich kvality a uplatňovat je při jejich posuzování a hodnocení. Tato kritéria mohou být stanovena formou publikovaného standardu, popř. mohou implicitně vyplývat z požadavků kladených redakcemi a recenzenty reprezentativních vědeckých časopisů apod.

Jelikož metodologický standard oboru mohou výrazně ovlivňovat „neviditelné“ autority oboru – členové různých odborných grémií, grantových komisí apod. – byli někteří z nich požádáni, aby připravili studii pro toto monočíslo. Další autoři reagovali spontánně na uveřejněnou výzvu. Výsledkem je soubor šesti studií a dvou diskusních příspěvků. Studie se povětšinou týkají obecných metodologických pravidel vědecké práce, metodologických požadavků jednotlivých výzkumných přístupů (zde kvalitativního a kvantitativního) a obsahových doporučení pro psaní studií empirických a přehledových, okrajově též studií metodologických. Jakkoliv texty reflektují současnou situaci u nás, mají výrazný zahraniční přesah.

Autoři rozebírají metodologické požadavky kladené jak na studie přehledové (Jiří Mareš), kvantitativní (Jan Mareš a Kateřina Vlčková) i kvalitativní (Klára Šedová a Roman Švaříček), tak na závěrečné kvalifikační práce (Jiří Němec). Specifickými otázkami kvality výzkumu (reliabilita, validita) se zabývá studie Petera Gavory. Etické náležitosti realizace výzkumu a publikování rozebírá studie Petra Knechta a Dominika Dvořáka. V diskusním příspěvku Františka Kuřiny se v kontextu metodologického standardu zvažuje rovnou samotný účel pedagogiky a poukazuje se mj. na význam relevance jakožto podstatného kritéria kvality práce v oboru. Małgorzata Kaliszewska předkládá diskusní příspěvek k problematice kritérií kvality akčního výzkumu.

Otazník vzbuzuje skutečnost, že v tomto čísle chybí studie o metodologických náležitostech smíšeného výzkumu¹ nebo výzkumu poskytujícího „evidenci“ pro vzdělávací politiku či výukovou praxi (*evidence based*). Tato skutečnost však možná odráží situaci v českém pedagogickém výzkumu, kde se teorie a metodologie smíšeného designu teprve rozvíjí. Může být tedy výzvou pro autory takové studie *Pedagogické orientaci* zaslat. Stejně tak jsou vítány studie k metodologii komparativního výzkumu v pedagogice či metodologické texty z oblasti pedagogické historiografie a další.

Jak známo, každá diskuse o kvalitě je současně diskusí o nekvalitě. Některé nedostatky v kvalitě pedagogického výzkumu a v souvisejících publikačních výstupech jsou reflektovány ve většině studií tohoto čísla *Pedagogické orientace*. Kritické komentáře necht' jsou čteny jako podnět ke zlepšení.

Žádný z textů poskytujících „návod“, co by měla studie určitého typu obsahovat, by neměl být brán jako jediný zdroj „normy“ s neomezeným okruhem platnosti. Standardy a požadavky se vyvíjejí – zkvalitňují a specifikují. Obvykle jsou dobře specifikovány právě pro jednotlivé druhy výzkumů, výzkumné přístupy, metody či techniky – v kontextu výběru vzorku, sběru, analýzy a reportování dat. Dobře patrné je to ze studie Petera Gavory, který ukazuje, že metodologické požadavky na kvalitu výzkumu nejsou obecně uplatnitelné a nelze je uplatňovat schematicky – obvykle musí v reálném výzkumu korespondovat s reálnými podmínkami. Požadavky jsou tedy spíše jen rámcové a jejich tvůrčí konkretizace autory je nezbytná.

Tomáš Janík, Kateřina Vlčková, Petr Knecht

¹ Viz studie Bergman, M. M. (2011). O nezbytnosti třetí generace ve smíšeném designu, teorii a výzkumu. *Pedagogická orientace*, 21(4), 457–473.